

JAK SPRÁVNĚ A PLATNĚ DAROVAT PENÍZE NA ÚČTU?

RICHARD W. FETTER

Jak postupovat při darování peněžních prostředků složených v bance, když nejsou posílány převodem na účet obdarovaného? A jak darovat peníze převodem z účtu na účet?

První otázka může laikovi neznalému občanského – majetkového – práva připadat vcelku ještě pochopitelná, rozumná, i když si mnozí pomyslí, že přece stačí předat příslušné údaje k účtu. Avšak není tomu tak. Druhá otázka už ovšem může mnohým připadat hloupá a zbytečná s tím, že právníci si zase něco zbytečného vymýšlejí, jen aby vykárali nějakou činnost. Vždyť přece stačí jednoduše poslat peníze z účtu na účet. Ale není to tak jednoduché, jak by se mohlo na první pohled zdát. Odpověď naznačí třetí otázka: Kdy je k platnosti darování třeba písemného vyhotovení darovací smlouvy? A odpověď na první otázku z úvodu článku pak otázka čtvrtá: Co vyplývá z toho, že vkladatel složením peněz na účet banky už není jejich majitelem, ale má pohledávku za bankou?

Nepochopením v posledních dvou otázkách naznačených právnických formalit, které se pokusíme objasnit, dochází k neplatnému darování peněz a pak vznikají zvláště rodinné spory o majetek.

Jakkoliv je darování běžným a často neformálním právním jednáním, v určitých případech musí být darovací smlouva písemná, a to nejen když jde o nemovitost, což ví skoro každý. Absence písemné formy lze namítat. Zpochybnit platnost darovací smlouvy tak může chtít kdokoliv, obdarovaný asi málokdy, ale třeba dědic, na nějž mnoho z majetku zesnulého nezbylo, protože zůstavitel jeho podstatnou část rozdál za svého života. Ale i samotný dárce, který pod tíhou světa či svého zdravotního stavu, kdy mu na dveře už už klepala zubatá, rozdál majetek, pak se však po stránce duševní i fyzické uzdravil a darování litoval – jak o tom svědčí zajímavý a poučný (až varovný) případ řešený Nejvyšším soudem ČR pod spis. zn. 33 Cdo 5578/2016 (rozsudek ze dne 23. 8. 2017), který si pro jeho judikaturní význam přiblížíme. Rovněž může chtít zpochybnit darování kupříkladu matka syna, kterému babička (její matka) darovala bezhotovostně peníze a poukázala je právě na účet své dcery. Ostatně stalo se tak a případ se dostal až k soudu. Právě z hodnocení takového soudně projednávaného případu (spis. zn. NS ČR 33 Cdo 5837/2017, rozsudek ze dne 12. 12. 2018), budeme mj. čerpat užitečné informace pro tento příspěvek. Vybrali jsme tedy z judikatury (rozhodovací praxe) Nejvyššího soudu zajímavé, vskutku reálné případy „že života“ týkající se darování peněz na účtu a právní závěry z nich vzešlé zjednodušíme pro běžnou denní občanskou praxi.

RODINNÉ SPORY O MAJETEK

Víme tedy, že vztahy v rodině nejsou vždy idylické, svědčí o tom i následující případ, kdy se syn domáhá složitou soudní cestou, aby mu jeho matka vyplatila 232 500 Kč s úroky z prodlení, které mu darovala jeho babička, avšak poslala je na

účet matky. A ta je synovi upřela. Když se k tomu ještě přidají právníci, kteří všechno zašmodrchají, a přepjatý formalismus soudu, tak si musel obdarovaný vnuk na peníze od babičky pěkně počkat.

Žalující jako obdarovaný uzavřel se svou babičkou jako dárkyní ústně smlouvu, na jejímž základě mu babička věnovala oněch 232 500 Kč na pořízení bydlení po ukončení studia. Finanční dar dárkyně po dohodě s obdarovaným poukázala na jím označený bankovní účet, jehož majitelkou je žalovaná (matka žalobce a dcera dárkyně). Žalovaná však odmítla žalobci (svému synovi) částku 232 500 Kč i přes výzvu vydat. Pochopitelně nebyla sepsána žádná smlouva, šlo o ústní dohodu v rodině – o právní jednání, které je darovací smlouvou.

KDYŽ SE NEPŘEDÁVÁ Z RUKY DO RUKY, MUSÍ BÝT PÍSEMNÁ SMLOUVA

Zatímco soud prvního stupně posoudil darovací smlouvu jako platný právní úkon a uzavřel, že žalované matce vznikla povinnost žalobci-synovi částku, kterou mu dárkyně-babička poukázala na její bankovní účet, na vyzvání vydat, a proto žalobě vyhověl, odvolací soud dospěl k závěru, že darovací smlouva uzavřená mezi žalobcem a dárkyní je neplatná pro nedodržení zákonem předepsané písemné formy, která je nutná v případě, že darovaná movitá věc (zde finanční částka) nebyla při darování dárce obdarovanému odevzdána a jím převzata. Za podstatně označil skutečnost, že dárkyně se s žalobcem nejprve na darování (ústně) dohodla a teprve následně byly finanční prostředky odeslány, přičemž obdarovanému měly být vydány „až s odstupem, aby je bezprostředně neutratil a mohl si za ně později pořídit vlastní bydlení“. Podle § 628 odst. 2 zrušeného občanského zákoníku (OZ), podle kterého byl případ posuzován a řešen, darovací smlouva musí být písemná, je-li předmětem daru nemovitost, a u movité věci, nedojde-li k odevzdání a převzetí věci při darování. A podobně hovoří i aktuální nový občanský zákoník v § 2057 odst. 2, podle něhož písemnou formu vyžaduje darovací smlouva, nedojde-li k odevzdání věci zároveň s projevem vůle darovat a přijmout dar. Takže nepřinášíme žádné zastaralé informace o neplatné právní úpravě, neboť dále uvedené závěry Nejvyššího soudu (z rozsudku spis. zn. 33 Cdo 5837/2017, ze dne 12. 12. 2018) jsou použitelné i pro právní vztahy založené dle nového občanského zákoníku. Protože žalobce neměl k účtu žalované (své matky) dispoziční právo, nedošlo k předání darované částky ani symbolicky. Odvolací soud dovodil, že žalobce není v řízení o ochranu vlastnického práva aktivně legitimován (není oprávněn žalobu podat) a vůči žalované mu nárok na zaplacení žalované částky nesvědčí z žádného právního titulu. Odvolací soud tedy rozhodl, že mladý muž na peníze nemá nárok, zřejmě by je tedy musela vymáhat jeho babička po své dceři, matce svého vnuka, a je otázka, zda by uspěla, zda by její nárok nebyl promlčený. Není divu, že se žalobce obrátil s dovoláním na Nejvyšší soud, který k věci přistoupil s patřičnou znalostí judikatury a též se zdravým selským rozumem a porozuměním pro praxi.

DAROVÁNÍ – PŘEDÁNÍ VĚCI V PRAXI

Nejvyšší soud již ve svém rozsudku ze dne 30. 5. 2012, spis. zn. 30 Cdo 3883/2011, sice uvedl, že převzetím věci ve smyslu § 628 odst. 2 OZ se obvykle míní faktické přebrání věci „z ruky do ruky“, a podrobně odůvodnil, jaká kritéria naplňují odevzdání věci

a převzetí její držby, současně však přijal a odůvodnil závěr, že otázka, zda odevzdání a převzetí daru je splněno i bez fyzického předání darované věci do rukou obdarovaného a zda tedy stačí převzetí jen symbolické, z něhož vyplývá vůle obou stran, aby se obdarovaný stal držitelem věci, záleží vždy na okolnostech konkrétního případu, zejména na povaze darované věci, na její hmotnosti, umístění, na situaci, v níž k darování došlo, na vztahu dárce k obdarovanému apod. K převzetí věci může rovněž dojít např. předáním takového jejího příslušenství, které umožňuje faktické ovládnutí věci a je jeho předpokladem (např. předání klíče od motorového vozidla). V rozsudku ze dne 21. 7. 2005, spis. zn. 33 Odo 872/2004, Nejvyšší soud konstatoval, že darovací smlouva vzniká zpravidla reálně, tj. projevem vůle dárce předmět daru bezplatně přenechat a projevem vůle obdarovaného dar přijmout, spojenými s odevzdáním a přijetím předmětu daru. I zde dovodil, že odevzdáním a převzetím věci ve smyslu § 628 odst. 2 OZ se sice obvykle míní faktické přebrání věci obdarovaným od dárce („z ruky do ruky“), nelze ovšem ani vyloučit převzetí movité věci i jinak. Zda odevzdání a převzetí daru je splněno i bez fyzického předání darované věci do rukou obdarovaného a zda tedy stačí převzetí jen symbolické, z něhož vyplývá vůle obou stran, aby se obdarovaný stal držitelem věci, záleží vždy na okolnostech konkrétního případu, zejména na povaze darované věci, na situaci, v níž k darování došlo apod. Proto v jím posuzované věci dovodil, že předpoklad odevzdání a převzetí věci byl naplněn i tehdy, jestliže se dárce a obdarovaný dohodli, že darovanou finanční částku dárce uhradí přímo věřiteli obdarovaného.

JAK POSOUDIL NS POSLÁNÍ PENĚZ NA ÚČET TŘETÍ OSOBY

V řízení o sporu syna a matky bylo zjištěno (jak z výpovědi žalobce, tak babičky, která vystupovala jako svědkyně), že vůle dárkyně jednoznačně směřovala k obdarování žalobce, nikoli žalované, a že na přání žalobce dárkyně poslala darované peníze na bankovní účet jeho matky (žalované), odkud měly být vyzvednuty v době, kdy si žalobce bude pořízovat vlastní bydlení; proto také svědkyně nechala na platební příkaz napsat poznámku „Tomáškovi na byt“; žalovaná tudíž nejen že nemohla nezaregistrovat příchod platby, ale nemohla ani nabyt přesvědčení, že peníze jsou určeny jako dar pro ni. Nejvyšší soud ČR v aktuálním rozsudku spis. zn. 33 Cdo 5837/2017, ze dne 12. 12. 2018, uvedl, že v posuzovaném případě je nutno zvažovat specifické okolnosti případu, zejména povahu předmětu daru (finanční částka), jeho určení a vztahy v rámci nejbližší rodiny. Jestliže totiž byla finanční částka určena dárkyní jako dar žalobci a žalobce souhlasil s jejím poukázáním na bankovní účet žalované, lze takový skutkový děj považovat za odevzdání a převzetí předmětu daru i bez toho, že došlo k jeho fyzickému předání tzv. „z ruky do ruky“. Skutečnost, že se účastníci darovací smlouvy při darování dohodli, že peněžní prostředky budou poukázány na bankovní účet žalované, neznamená, že byly určeny jí. Jednalo se toliko o smluvními stranami sjednané platební místo. Skutečnost, že žalobce neměl k bankovnímu účtu žalované dispoziční oprávnění, je irrelevantní. Protože babička nechala na platební příkaz napsat poznámku „Tomáškovi na byt“, žalovaná nejen že nemohla nezaregistrovat připsání platby na svůj bankovní účet (jednalo se o neběžnou částku), ale nemohla ani nabyt přesvědčení, že peníze jsou určeny jako dar pro ni, jak při své obraně tvrdila.

Postup, který účastníci darovací smlouvy zvolili, je v souladu se současnou tendencí preferovat bezhotovostní formu platebního styku a je možno klást ho naroveň mechanismu předání peněz, který by zcela odpovídal mechanismu, kdy dárce finanční částku vybere ze svého bankovního účtu, předá ji v hotovosti obdarovanému a ten ji následně poukáže na jím zvolený bankovní účet. Nejvyšší soud proto přijal za svou námitku žalobce, že spolu s dárkyní pouze zvolili nejjednodušší způsob předání finančních prostředků a že ze způsobu, který shodně zvolili, nelze dovozovat, že finanční dar mu dárkyně neodevzdala, resp. on ho nepřevzal. Požadavek písemné formy darovací smlouvy by byl při zjištěných okolnostech případu přehnaným formalismem.

ŘEŠENÍ PŘÍPADU

Nejvyšší soud proto rozhodnutí odvolacího soudu zrušil, nižší soudy budou vázány jeho právním názorem, a proto se snad mladý muž peněz od své babičky konečně dočká, pokud je matka neutratila... A my můžeme obecné právní závěry k otázce poskytnutí peněžitého daru poukázáním finanční částky na bankovní účet třetí osoby podle rozsudku Nejvyššího soudu ČR spis. zn. 33 Cdo 5837/2017, ze dne 12. 12. 2018, shrnout takto: Jestliže byla finanční částka určena dárkyní jako dar obdarovanému, který souhlasil s jejím poukázáním na bankovní účet třetí osoby, lze takový skutkový děj považovat za odevzdání a převzetí předmětu i bez toho, že došlo k jeho fyzickému předání tzv. „z ruky do ruky“. Skutečnost, že se účastníci darovací smlouvy při darování dohodli, že peněžní prostředky budou poukázány na bankovní účet třetí osoby, neznemá, že byly určeny jí. Jednalo se totiž o smluvními stranami sjednané platební místo. Za situace, kdy byla nepochybně prokázána vůle dárkyně obdarovanému finanční částku darovat i vůle obdarovaného tento dar přijmout, přičemž darovaná finanční částka byla poukázána na platební místo označené obdarovaným, je darovací smlouva platně uzavřena, neboť došlo k odevzdání a převzetí předmětu darovací smlouvy – finanční částky.

NELZE JEN PŘEDAT PŘÍSTUPOVÉ ÚDAJE K ÚČTU

Nicméně sluší se neskončit informacemi o aktuálním rozhodnutí NS, ale pro úplnost dodat, že Nejvyšší soud ČR již v rozsudku ze dne 27. 6. 2011, spis. zn. 33 Cdo 702/2010, přijal a odůvodnil závěr, že peněžní prostředky, jež převzal peněžní ústav (vklad), nelze darovat tím způsobem, že vkladatel prohlásí, že poskytuje peněžní prostředky (vklad) třetí osobě jako dar. (A předá přístupové údaje k internetovému bankovníctví.) Uvedené vyplývá z charakteru vkladu a vkladového vztahu. Vkladem se rozumí svěřené peněžní prostředky, které představují závazek peněžního ústavu vůči vkladateli na jejich výplatu při splnění zákonných podmínek; jinak řečeno, vklad je pohledávka vkladatele vůči peněžnímu ústavu. Složením vkladatelem a převzetím peněžním ústavem opouští finanční prostředky majetkovou sféru vkladatele a stávají se majetkem peněžního ústavu. Převzetím vkladu vzniká vkladateli pohledávka za peněžním ústavem a peněžnímu ústavu závazek ve výši vloženého vkladu. Základním právem vkladatele je nakládat se vkladem, tj. se složenými peněžními prostředky a peněžními prostředky, na něž vkladateli vznikl nárok na základě úroků nebo jiných majetkových výhod. Právo nakládat se vkladem není výrazem vlastnického práva vkladatele k těmto prostředkům, neboť ty jsou vlastnictvím peněžního ústavu. Nakládání se vkladem zahrnuje i změnu v osobě věřitele ve vka-

dovém vztahu. Vkladatel (věřitel) může svou pohledávku (včetně jejího příslušenství a všech práv s ní spojených) postoupit jinému pouze písemnou smlouvou; ta může být úplatná nebo bezúplatná. Bezúplatnou (písemnou) smlouvu o postoupení pohledávky lze ztotožnit s darováním „práva nebo jiné majetkové hodnoty“. Z uvedeného vyplývá, že peněžní prostředky, jež převzal peněžní ústav (vklad), nelze darovat tím způsobem, že vkladatel s úmyslem obdarovat předá vkladní knížku (na jméno) třetí osobě, případně prohlásí, že jí peněžní prostředky (vklad) poskytuje jako dar.

S ohledem na uvedené závěry vyjádřené právě ve shora popisovaném rozsudku ze dne 27. 6. 2011, spis. zn. 33 Cdo 702/2010, Nejvyšší soud ČR v rozsudku spis. zn. 33 Cdo 5578/2016, ze dne 23. 8. 2017, odmítl názor, že žalobce (dárce) platně daroval finanční částky na svém běžném účtu žalovanému (obdarovanému) již tím, že ústně vyjádřil vůli předmětné peněžní prostředky žalovanému darovat (poskytnout volně k dispozici), kdy žalovaný měl k dispozici přístup do internetového bankovníctví žalobce a jeho prostřednictvím s finančními prostředky žalobce nakládal. Šlo právě o případ zmíněný v úvodu k článku, kdy nemocný senior rezignoval na život, v podstatě rozdal majetek, pak si však své počínání rozmyslel. Příbuzní mu jej dobrovolně nevrátili. Přisouzeno mu bylo zpět jenom minimum z poskytnutých darů (prostředky na bankovním účtu, jímž disponoval i jeho vnuk) a jen pro nedostatek předepsané právní formy darování, neboť peníze na účtu nelze darovat tak, že někdo někomu umožní přístup do internetového bankovníctví. ■

Autor článku je právník zabývající se pracovním a občanským právem.

KNIHOVNIČKA

● MERITUM – ÚČETNICTVÍ PODNIKATELŮ 2019

NOVINKA

Vydal Wolters Kluwer, a. s., 548 stran, 640 Kč

Publikace je zpracována jednoduše, přehledně a je doplněna četnými názornými příklady pro snadné pochopení problematiky. Obsahuje všechny důležité informace nezbytné pro správné vedení účetnictví. Ze změn pro rok 2019 vybíráme:

- nová interpretace Národní účetní rady zabývající se časovým rozlišením a cizí měnou,
- stanovisko Finanční správy ČR k otázce, zda je daň z nabytí nemovitých věcí součástí ocenění nabývané nemovité věci,
- doporučení při obchodování s kryptoměnami.

Kniha je praktická každodenní pomůcka pro účetní a pro všechny, kteří se chtějí v oblasti účetnictví orientovat. Je rozdělena do 24 dílů (úvod do účetnictví, občanský zákoník a jeho dopady do účetnictví, dlouhodobý majetek, zásoby, pokladna, účetní operace ve vztahu k bance, účetní operace vyjádřené v cizí měně, pohledávky, dluhy, oceňování, opravné položky, časové rozlišení, cenné papíry, podíly a deriváty, zúčtování se zaměstnanci, daně a dotace, leasing, základní kapitál, fondy, rezervy, odložená daňová povinnost, účetní odpisy, tržby, náklady, výnosy a účetní závěrka) a obsahuje srozumitelný výklad všech účetních oblastí, které se v praxi při vedení účetnictví běžně vyskytují, a to ve znění předpisů pro rok 2019.